

ПРОБОЄМ

Львів, вул. Хмельовського 9.

Ч. 6

Ціна 10 гр.

Львів, липень 1934

ЗА ДЕРЕВАМИ ЛІС...

Довкола відомих подій та сокільському здвигу в дні 1. липня ц. р. наробила преса багато шуму. Однак підин часопис — крім „Вістей“ — не розглянув цієї події глибше, на тлі на якому вона повстала і якому дала яскравий вислів. Тому, очевидно, становище цієї частини преси неясне і дво-значне на перший погляд, в дійсності ж хитрунське. Розписуючися про подію не знала ця преса „на яку ступити“.

Півофіційний, чоловічий орган Унда „Діло“ назвавши подію на „Сокільському Здвигу“ „анархією“, „скандалом“, „гангріною розкладу“ на українському національному організмі писало: „Тим своїм поступком згаданий гурт виявив аж надто наглядно, що йому дуже далека й чужа сокільська ідея, що у нього нема навіть примітивного розуміння самих основ.. виховання.. себто дисципліни й послуху своїй старшині“. А далі „Діло“ писало: „Провід сокільської організації повинен найти в собі стільки мужності і сили, аби заражені гангріною komórki свого організму випекти білим залізом“. Зате офіційний орган Унда „Свобода“ — але призначений для партійних низів — осудивши „безумовно“ цілу подію словами „Діла“ додав: „Однак уважасмо, що у великій мірі вину і відповідальність за це, що сталося поносить провід...“.

Найхитріше урядилися соціалістично-радикальні партійці з „Громадського Голосу“. Зараз по події написали, що „при вправах хлопців прийшло до публічного конфлікту між виправляючими хлопцями і командою: хлопці покинули площу в середині вправи під оклики ганьба (!). Тим самим скомпромітувалися і вони, бо підчас здвигу виступили прилюдно проти власного провodu... Докладніше про здвиг в слідуючій числі... А в „слідуючій числі“ збули свою обіцянку нічим. Помістили недоцenny писанину — „хвейлетона“, в якому намагалися звести цілу подію до дрібнички. Чому соколи покинули площу, що було причиною їх вчинку, поступок організаторів „Сокільського здвигу“ — це все „Громадський Голос“ поминув мовчанкою, стаючи ось-

так виразно по стороні „Діла“, „Свободи“ й „Нової Зорі“.

„Нова Зоря“ назвала за „Ділом“ вчинок соколів, що зійшли з площі „степовим духом бунту“, який „заслужує на острій і безумовний осуд всего нашего народу. Для бунтівників проти своєї влади нема оправданья... Українська суспільність очікує від гловної старшини Сокола основного очищення організації від гангріни. Коли не здупимо в нас демагогії, коли не осудимо всякого бунту, то бунт буде розсаджувати серед нас кожний добрий почин“ і т. д. і т. д. Але „Нова Зоря“ подає також цікаві — знані нам та невідомі радикалам — інформації про поставу присутного на здвигу громадянства до вчинку соколів. Радикали як ми подали вгорі писали, що „хлопці покинули площу під оклики ганьба“, а тут „Нова Зоря“ пише, що одні з публіки кричали ганьба (питання ще в чию сторону було оте „ганьба“ — ред.) інші оплескували їх“. Ще виразніше про те написало „Діло“ нібито „ганебно списалися не тільки соколи, але також „частина публіки, що плесканням у долоні, та окликами „славно“ одобрювала анархію“.

Наскрізь „оригінальне“ становище заняла паліївська „Перемога“. Нагородивши багато про „право бунту“, про добрі і злі бунти писала вона: „Преса присвячує багато місця обговоренню цієї справи, її частина у великій клопоті, як вийти з цієї зразливої ситуації, щоб і „популярності“ не стратити і анархії не похвалювати. Тому складають в офіру Богові свічку, а чортів о-

гарок“. В такім саме „великим клопоті із свічкою і огарком опинилися і „Перемога“. Говорячи про потягнення організаторів здвигу старшини „Сокола-Батька“ — „Перемога“ признає вину за нею, але зараз же стверджує, що „не те було причиною бунту“. Дух, наставлення, підхід до усіх справ того покоління, що бунтувалося — з одної і забавлення нашого життя (термінологія „Діла“ — прим. ред.) з другої сторони — це були причини бунту. Орхестра була тільки претекстом! Тому „Перемога“ з радістю стверджує: „Білим залізом випалити дух степу“ — кінчить свою статтю з приводу сокільського інциденту — „Діло“. Свята правда! Треба випалювати, бо інакше згинемо“. Зовсім ясно. — „Перемога“ — дитина ундівіччини не могла заняти іншого становища від своєї матері. Спільний єдиний фронт!

Можнаби отак наводити безліч голо-сів затурбованої вельми т. зв. національної преси, можнаби наводити й інші невдалі й неолодні хитрування з тому напрямі, щоб відвернути від себе обурення громадянства і молоді, а рівночасно остати вірним своїй політичній лінії. Але це все пі на мент не визнає самої події, її підложжя, її тла.

Бо чи вчинок соколів, що зійшли з площі, не бажаючи виправляти під звуки неукраїнської орхестри був „бунтом“, „анархією“, „ломанням дисципліни“? Як сміють твердити це всі ті, що впродовж цілих років ломлять раз-у-раз підставові засади національної, суспільної, політичної моралі? Що сьогодні топчуть те, перед чим були поклоні ще вчора? Як можуть вимагати послуху й дисципліни ті, що самі ломлять і топчуть її? Немає сумніву, що преса що люди, які боронять відоме потягнення старшини Сокола Батька боронять самих себе.

СОКОЛИ НЕ ЛОМИЛИ ДИСЦИПЛІНИ! Соколи різко запротестували проти ломання національної дисципліни і моралі іншими. Протестували як могли і як вміли. Що перебіг цього протесту в подробицях, у формі не подобається „Перемозі“, „Громадському Голосові“ і

Sygn. VI. 1. Pr. 317/31. Wyciąg z protokołu wspólnego posiedzenia niejawnego. Sąd okręgowy Wydział VI. karny we Lwowie, w składzie S. S. O. T. Bedaszewskiego jako przewodniczącego, S. S. O. J. Niemcewskiego, i S. S. O. J. Locker jako głoszący w sprawie konfiskaty Nr. 5, czasopisma pt.: „Probojem“ z daty Lwów, czerwiec 1934 do sygn. VI. 1. Pr. 347/34, na posiedzeniu niejawnym w dniu 27. czerwca 1934 po wysłuchaniu zdania Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie postanawia uznać za usprawiedliwioną dokonana dnia 22. czerwca 1934 przez Biurostwo produkcyjne we Lwowie konfiskatę czasopisma pt.: „Probojem“ Nr. 5 z daty Lwów, czerwiec 1934 zawierającego w całości znamiona zbrodni z art. 154 § 2 k.k. — zarządzić zniszczenie całego nakładu oraz składu czonego odnoszącego się do skonfiskowanych ustępów tego czasopisma. Uzasadnienie. Ogłoszenie drukiem wymienionych wyżej artykułów ma na celu publiczne nawoływanie do odzwania województw południowo-wschodnich od Państwa Polskiego. Według §§. 487, 489, 493 p.k. oraz §§. 36 i 37 ustawy prasowej jest zatem powyższe postanowienie uzasadnione. Przewodniczący: T. Bedaszewski wr. Protokulant: B. Barczak wr. Za zgodność: Wareszchak p. kanc.

іншим їх комбатантам це несуттєва справа, це справа іншого порядку. Справа форми протесту і справа в ім'я якої його винесено це речі дуже а дуже неспівмірні. Оборонці старшини Сокола Батька намагаються дрібницями заслонити суть справи, відорвати наслідок від його причини, звести цілу подію до явища, яким воно не було.

Бувають в житті нації моменти, коли нові ідеї, нові люди і нова дійсність ними творена й розбудована — всуцерець ідеям, людям і починам старого світа — так скоро опановує цілість життя, що старий світ не може й не в силі зрозуміти нових явищ життя, не може за „відірваними“, мовляв, і „несподіваними“ подіями і фактами добачити отого побідного походу нового життя. Тому й наклеює він — тримаючись судорожно старої вивітрілої віри — протест проти ломання національної дисциплінованості й моралі „анархією“, „безвідповідальщиною“, а тих, що мають мужність винести його „бунтівниками“, „анархістами“ і т. д.

Це саме й відноситься до подій на „сокільському здвизі“. Вчинок соколів це не відірваний факт. Це відгомін отого походу нового життя, що в ім'я нових ідей протиставиться старому світові, протиставиться всюди там, де він до своїх починів намагається втягнути ширші круги громадянства. І як би не протестували й не клеймили того нового світа, проти кого йде напір нового життя — це не змінить сили й напрямку його побідного походу. І саме, відчуваючи це, всі, що так гостро осуджували вчинок соколів, з жалем стверджували, що „найшлася“ публіка, яка о-

плескувала їх, кричала „слава“! Знаючи, що настрій громадянства є проти тих, що роблять потягнення подібні до того, яке зробила старшина Сокола Батька, проти тих, які підпентують провідникам українських культурно-освітніх, господарських, кооперативних, спортових організацій і установ такі потягнення — „апостоли“ старого світа „в прикрім положенні“ з одного боку осуджують, а з другого боку оправдують, шукають винних і між ними, що перетворюють їх скриті думки в життя, ставлять Богові свічку й чортів огарок. Такою дволичною грою хочуть вдержати себе на поверхні життя, хочуть бути сторожами національної дисципліни і моралі.

Ця обставина найкраще вказує, що старий український світ сам трапить віру у свої хиткі, розбіжні й противорічні „ідеали“, що сам цей світ тратить певність на манівцях своєї громадської роботи і своєї політики. Є це тільки доказом великої ідейно-моральної сили отого нового життя, доказом, що воно йде рішучо на зміну старому світові, не находячи в ньому свого гідного противника. Цей старий світ при нагоді подій на „Сокільському здвизі“ так схарактеризували „Вісті“ (з дня 12. липня ц. р.):

„Першоплинева подія на сокільському здвизі й унівеський крик, що зчинився потім мають куди глибші причини і змісл...“

„Поступок старшини „Сокола-Батька“ це тільки дальше звено в ланцюху тих подій, що їх спричинює опортуністична політика Унда і його радикальних і новозорянських сателітів.

Це тільки черговий вияв тієї опортуністичної гангрини, що намагається заплити наше громадське життя, приспати національну чуйність й активність, затерти його окремішність, посіяти серед нього зневіру у власні сили.

„І чи треба дивуватися, коли тут і там здорові низи громадянства і молодь ярко і рішуче протестують проти хруївства і запродаєства, що стали вже політичною системою, вимовна назва якої унівєство“.

„Крик, що зчинився з приводу тієї пєдії серед унівєців, показує наявно кого вона вдарила. Справа ясна. Виступ соколів доказав наглядно, що не ведуть і не поведуть унівєці за собою українського селянства ні його активу. Що організоване селянство сьогодні вже ясно й добре орієнтується в їх „політиці“ і починає їй ставити відпєр. Що коли йде про національну дисципліну українські низи не завагаються дати добру лекцію всяким опортуністичним „проводам“, які намагаються звести їх на манівці своїх кожочасних концепцій та й орієнтацій“.

Отже соколи не „бунтувалися“ проти своєї старшини. Вона — бо перестала бути їх проводом з моментом як виломилася зпід строгї національно-моральної дисципліни, яку соколи визнають основною підставою своєї громадської діяльності. Соколи заявили цїй старшині, що вона мусить від них відійти, що вони хочуть бути і будуть собою, що вони видадуть зі себе кращих гідніших провідників. Соколи заявили, що гангрину треба випалити „білим залізом“ вгорі, а не між здоровими низами сокільської організації.

СУЧАСНІ ДЕРЖАВНІ УСТРОЇ

Коли розглядати сучасні державні устрої під оглядом верховної репрезентації державної влади то їх можна поділити на два основних типи:

1. МОНАРХІЇ, 2. РЕСПУБЛИКИ.

Залежно від обсягу влади і права рішати монархії поділяються на

1) АБСОЛЮТНІ, 2) КОНСТИТУЦІЙНІ.

Так само залежно від побудування державної влади і способів участі в ній народних мас і республіки поділяються на:

1. ПАРЛЯМЕНТАРНІ, 2. БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО НАРОДПРАВСТВА, 3. МІШАНОГО ТИПУ.

По світовій війні повстали державні устрої, основи і форми яких не дадуться вложити в загальний наведений поділ. Вони стоять окремо від інших державно-устроєвих типів. Ними є:

1. РАДЯНСЬКА „РЕСПУБЛИКА“, 2. ФАШИСТІВСЬКА ДЕРЖАВА.

Обидві ці держави основані на засадах диктатури, хоч вид, зміст і кінцеві цілі цих обох диктатур цілком відмінні одна від другої.

МОНАРХІЯ (абсолютна чи конституційна) є це такого роду державний устрій, при якому на чолі влади стоїть

монарх (король, цар і т. п.), якого право на владу випливає з права дідичності.

РЕСПУБЛИКА це такий державний устрій, при якому на чолі влади стоїть обраний представник, якого час перебування у влади є означений встановленим конституцією виборчим часом.

АБСОЛЮТНА МОНАРХІЯ є це держава, на чолі якої стоїть монарх, що є абсолютним володарем (можновладцем) держави, її населення, майна і т. д. Ніякий контроль влада такого монарха не підлягає, вона є беззастережна. Король видає закони, признає адміністрацію, творить суд, покликає уряди і карає. Все у державі залежить від монарха, якого право до влади є дідичним одного цєсарського роду.

Під цю пору майже уже не лишилося абсолютних монархій. Зразком такої монархії була російська імперія аж до часу революції 1917 р.

КОНСТИТУЦІЙНІ МОНАРХІЇ. Цей тип державного устрою бачимо тепер у Англії, Швеції, Норвегії, Данії, Румунії, Болгарії, Югославії, Бельгії, Голландії й Японії (в Італії теж, але цей від-

мінний рід конституції монархії розглядатимемо у окремому розділі про фашизм).

Конституційна монархія, є це такий державний устрій при якому монарх керує державою разом з ПАРЛЯМЕНТОМ (народним представництвом). Він не є можновладцем, він має тільки т. зв. привілеї а законодавча влада є в руках парламенту.

Тому, що англійська система конституційної монархії прийнята менш більш і у інших того роду монархіях, розглянемо її будову.

В Англії на чолі державної влади стоїть КОРОЛЬ, який уособлює маєстат держави. Король заступає державу назовні, приймає чужих послів, є найвищим вождом армії і фльоти, виповідає війну і замирює, має право помилування за карні вчинки. Але це тільки т. зв. привілеї. На ділі влада короля дуже обмежена. Вся влада в дійсності є в руках парламенту, як органу народного представництва.

Парламент ділиться на дві палати: вищу (Палата Лордів) і нижчу (Парламент у вузькому розумінні цього слова). Послів до палати лордів признає сам король, послів до парламенту обирає населення на основі загального, рівного, безпосереднього і таємного голо-

сування. Влада і права парламенту таким чином **більші ніж права палати лордів** і так прим. палата лордів не може відкинути законопроект парламенту, наколи цей закон буде ухвалений парламентом тричі з ряду.

Членів парламенту обирають на 5 років. Розв'язується парламент або з власної волі або з наказу короля. В дійсності король ніколи своїм правом не користується і розв'язання парламенту перед кінцем його сесії буває лише у випадках великого політичного тертя між окремими групами парламенту, наслідком якого парламент не може у собі створити потрібної для ухвали законів **більшости**.

Самий вибір послів до парламенту (нижчої палати) відбувається на основі представництва в ньому політичних партій. З частини співзвучних партій створюється т. зв. „парламентарна більшість“, яка на протязі певного періоду надає свій напярм державній політиці.

Парламент (нижча палата) ухвалює закони, встановляє весь напярм внутрішньої політики, контролює і висловлює свою думку щодо господарки держави. Палата лордів повинна деякі судові функції та в дечому може підготувати законодавчу роботу нижчої палати.

Ухвали парламенту і взагалі державне урядування виконує **КАБІНЕТ МІНІСТРІВ** з прем'єром (першим міністром) на чолі. Творення кабінету міністрів відбувається в той спосіб, що король пропонує сформувати кабінет представників тої політ. партії, яка має в парламенті більшість і призначає його **ПРЕМ'ЄРОМ** — головою уряду. Кабінет міністрів, виконуючи вказівки парламенту, кермує політикою і адміністрацією держави. Він залежний від парламенту. З хвилиною, коли не має у парламенті більшости змушений **податися до димісії** а на його місце приходить новий кабінет, дібраний новим прем'єром, якого назначає король з партії, яка має більшість у парламенті.

РЕСПУБЛИКИ. В республіках **участь населення в державному управлінні** відбувається не в однакових формах, наслідком чого повстає поділ на три групи означених роди.

В **РЕСПУБЛІКАХ ПАРЛАМЕНТАРНИХ** нарід не бере **безпосередньої** участі в державному керівництві а посередно через обраних своїх представників до парламенту. Парламент у цих республіках є головним осередком цілого державного життя, від нього вповні залежить уряд.

Тут парламент теж складається із двох палат вищої **СЕНАТУ** і нижчої **СОЯМУ** чи як у Франції палати депутатів. Оби вибирає управління населення держави. Нижча палата є найвищим і рішенням державним тілом.

На чолі держави стоїть **ПРЕЗИДЕНТ**, обраний на означений час т. зв. Національним Зібранням, яке складається із членів обох палат. Президент представ-

ляє державу назовні і веде переговори з іншими державами у справі договорів“, які **одначе мусить затвердити парламент**, він оголошує закони, які ухвалить парламент, має право милувати за карні звинки, хоч амністия належить до парламенту.

Державою править кабінет міністрів. Міністри відповідають за своє урядування перед обома палатами і є змушені уступити (податися до димісії), **коли не мають за собою більшости в парламенті**. Саме формування кабінету міністрів відбувається способом подібним до англійського з тим що тут в ролі короля виступає президент.

В **РЕСПУБЛІКАХ БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО НАРОДНОПРАВСТВА (ДЕМОКРАТИ)** участь народу в правлінню державою виявляється не через представників (посередньо) а **безпосередньо**. Над питаннями держави, політики і законами радять **усі управнені громадяни на ВСЕНАРОДНІМ ЗБОРІ**. Одначе такого державного устрою майже нема, бо при більших розмірах держави неможливо впрост урядити всенароднього збору. Існує він у маленьких **швейцарських кантонах**, які хоч всі творять швейцарську спілку кантонів є для себе самостійними. У цих кантонах всі громадяни збираються в означених часах на Всенародній Збір і радять та постановляють а їх волю виконує діючий від одних до других виконавчий державний орган.

Натомість по світовій війні поширилася форма:

РЕСПУБЛИКИ МІШАНОГО ТИПУ, при якій на державну керму поруч із парламентом (народн. представництвом) має вплив **сам нарід безпосередньо через НАРОДНІ ЗБОРИ**. Але ці народні збори відбуваються не так як пр. у швейцарських кантонах, (бо годі з цілої держави народ стягнути в одно місце) а через **ГОЛОСУВАННЯ** усіх громадян. У випадку рішати якесь важке питання, якого не може рішити парламент, **державна влада звертається по думку і рішення до самого населення**, яке на своїх місцях **голосуванням** заявляє свою волю. Так прим. в Німеччині, де парламент має такі самі права як і в інших державах існують ще Народні Збори. Щоби скликати їх треба заяви або третини парламенту або одної десятої управнених громадян. Подібнож і у Австрії. Також і президент в Німеччині обирають шляхом всенароднього голосування. Що до самого державного апарату (кабінету міністрів і т. п.) у республіках мішаного типу ті самі що і в республіках парламентарних.

РАДЯНСЬКА „РЕСПУБЛИКА“. Комунізм у своїй теорії **заперечує саму державну організацію**. На місці держав мають повстати **інтернаціонально суспільно-господарські спілки — організації людей** яким не треба буде урядів, класового розподілу й наказів. Люди самі дбатимуть про суспільний лад наслідком висової класово-пролетарської свідомо-

сти суспільного блага. Одначе цей стан, мовляв, дасться впровадити в життя лише тоді, коли у цілому світі відбудеться **ксмуністична революція** та знищено буде капіталістичний лад та ті класи, на які він спирається.

„Покищо“ з метою закріплення комунізму на теренах бувшої царської Росії, як „базис майбутньої світової революції“, московські комуністи по жовтєвому перевороті 1917 р. встановили систему такої державного устрою звану під назвою **СОВЕТСЬКОЇ (РАДЯНСЬКОЇ)**, що спирається на систему т. зв. **диктатури пролетаріату**. На думку ідеологів і політиків комунізму, **пролетаріат** є тою єдиною соціальною класою, яка насильно змете капіталістичну систему та зв'язані з нею буржуазні класи і **встановить загальну для цілого людства форму бездержавної комуністичної спільноти**.

Офіційною назвою більшовицької держави є **СССР**, що значить **Союз Советських Соціалістических Республик**. Основою державної системи є **ради (совєти) робітничих, селянських і солдатських депутатів**. Адміністративний поділ держави зачинається від сільських громад, кілька громад об'єднуються в райони, кілька районів в області та краї, або республіки з автономним устроєм. На чолі сільських громад, районів, областей окремих республік і центрального вседержавного урядування стоять відповідного ступня **РАДИ**, що збираються в означений час на збори та з'їзди. Міста також мають свої **РАДИ**. Представників до рад обирають **голосуванням**, одначе згідно з законом право вибрати і бути обраним до ради має лише т. зв. „**трудоий**“ елемент. Ренту населення по-збавлено виборчого права.

Підчас з'їздів усіх ступнів рад, в їх імені всю державно-адміністративну владу переводять вибрані органи рад т. зв. **виконавчі (исполнительні) комітети**. Представництво в радах вищого ступня від рад низчих здійснюється **посереднім** способом. Сільські ради обирають представників до районних рад, районні до обласних і т. д. аж до найвищої державної установи т. зв. **ВСЕСОЮЗНОГО ЗІЗДУ СОВІТІВ (РАД)**, який скликається звичайно раз у рік.

Всесоюзний Зїзд Рад є для СССР свого роду парламентом, він має права законодавчої виконавчої державної влади. Він обирає **ВСЕСОЮЗНИЙ ВИКОНАВЧИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ (ВЦК)**, який в межичасі скликання Всес. Зїзду Рад має теж законодавчі і виконавчі але вже дещо обмежені права і являється немов поменшним першим парламентом. **ВЦК** вибирає із свого складу т. зв. **РАДУ НАРОДНИХ КОМІСАРІВ СССР**, яка є в суті **кабінетом міністрів**. Голова **ВЦК** одночасно є **репрезентантом СССР**, цебто свого рода президентом. Вищі ради контролюють і кермують діяльністю нижчих.

Одначе основні закони встановлюючи систему рад як органів державного урядування із зїздами і виконавчими

комітетами не дають правдивого і дійсного образу державної влади в ССРСР. Це тому, що в них замасковується роль дійсного і рішучого чинника в справі державного панування КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ. Комуністична партія уважалою себе виразником всіх працюючих у ССРСР та здійснюючи владу пролетаріату має на державне урядування не лише великий але виключно рішучий диктаторський вплив. Сама система рад є лише зовнішньою державною формою, призначеною для того, щоби без застережень виконувати директиви партії. Органи ком. партії починаються від „ячеюк“ по селах, фабриках і т. д. через районів, обласні і т. д. парт. організації аж до найвищого партійного органу ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ КОМ. ПАРТІЇ на чолі з її ПОЛІТИЧНИМ БЮРОМ, які кермують цілою діяльністю партії. Отже поруч всіх ступнів рад існують на місцях теж відповідної ранги парт. організації. Ці парт. організації дістають директиви від вищих парт.-органів і на місцях реалізують ці директиви через ради. Вся діяльність рад від гори до долу є під контролею і кермою партії. В тій цілі й право виборів до рад уложено так, щоби провести до них як найбільший відсоток партійців. Міста, де серед робітництва партія має прихильників — вибирають багато більше представників до рад чим сільські громади, де майже усе населення ставиться до компартії вороже. Крім того величезну більшість усього населення позбавляється як „не трудючих“ взагалі права до голосування. Коли додати до того ще такий засіб, як політичний терор, то виразно бачиться як уміло зорганізований є в ССРСР режим диктатури компартії.

На основі своїх базисів ССРСР є спільною республік, побудованою на „свобідній спілці вільних народів“, які як кажуть тіж закони мають повне право кожної хвилини усамостійнитися і вийти із складу ССРСР. Так звана Світецька Україна, яка офіційно виступає під назвою УКРАЇНСЬКА РАДЯНСЬКА СОЦІАЛІСТИЧНА РЕСПУБЛІКА, сполучена „з власної волі“ з цістима іншими сов. республіками, а саме з Росією, Білорусією, Закавказською Спільною (Грузія, Вірменія, Азербейджан), Узбекістаном, Туркменістаном та Таджикистаном. Коли приглянутися назверх устроєві державної влади у тих всіх республіках і на Україні (УРСР), то вона зовсім подібна до устрою у цілому ССРСР. На чолі влади на Україні стоїть Всеукраїнський Зїзд Рад, який вибирає Всеукр. Центр. Ком., цей вибирає Раду Народн. Комісарів і т. д., далі одіюють різного ступня ради і виш. коми. Одначе вся влада на Україні є в дійсності в руках московської комуністичної партії, якій всеціло підлягає її українська прибудівка, яка являється тільки знаряддям у руках моск.-імперіалістичних руках. Московський комунізм, коли стануло перед ним питання не простягати в ім'я кому-

ністичної ідеї волі народів руки по Україну зумів во ім'я добра своєї нації „наплювати“ на таку ідею і створив ще більш зручні форми окупації і визиску України чим царат. Але ця справа вже не належить до визначеної вищорі теми.

З наведеного угорі стає ясним, що будова державної влади в ССРСР цілком відмінна від тих засад державного будівництва, які ми бачили у всіх попередніх зразках.

ФАШИСТИВСЬКА ДЕРЖАВА. Ідеологічні і цілові основи фашизму різко протилежні і ворожі теорії комунізму. Бо комунізм не лише заперечує державу але й відкидає саму ідею нації, проповідуючи замість того інтернаціонал без державних спілок. Фашизм, натомість, головною основою своєї ідеології ставить націю, яку саме уважає для людей найвищим законом. Він плекає культ не людства а нації. Належний розвиток нації найкраще забезпечує її державна організація, тому то для фашизму і держави (побіч нації) є найвищою вартістю, якій підпорядковується усе.

Як бачимо засади фашизму і комунізму щодо розуміння нації і держави являють собою протилежні бігуни. Те все бачимо і в соціально економічній справі. Фашизм таксамо визнає сучасний класовий поділ суспільства, але всупереч комуністичній теорії, яка плекає міжкласові суперечності і проповідує інтернаціонал „пролетаріату всіх країн“ в боротьбі із другими суспільними класами, — фашизм стоїть на позиції солідарности всіх соціальних клас у державі. Бо завданням всіх соціальних клас є служити спільним інтересам цілої нації і держави. Намагаючися перевести цю солідарність у життя фашизм установає нову систему т. зв. КОРПОРАТИВНОГО УСТРОЮ. Фашизм, виходячи з засади підпорядкування всіх інтересів інтересам нації і держави намагається усунути боротьбу окремих клас між собою і скермувати їх діяльність на шлях міжкласової солідарности і співробітництва для добра цілої нації. Він розглядає акцію як збірний замкнений у собі суспільний твір, якого окремі складники (класи, стани) виконують відповідні виробничі функції. Звідси випливає стремління фашизму дати цим окремим складникам нації належну організацію при допомозі якої вони під кермою уряду і фашистської партії моглиб захищати свої інтереси і співпрацювати з собою. В тій цілі є потворені професійно-станові спілки, до яких відповідно по фаху мусить належати кожний громадянин держави. Цих спілок-синдикатів є 12: хлібороби, службовики і робітники зв'язані з хліборобством, промисловці, службовики і робітники заняті в промисловості, купці, службовці і робітники торгу, підприємці морського і повітряного перевозу, службовці і робітники цього перевозу, підприємці сухохідного перевозу, його службовці і робітники, банкири, банкові службовці, професіонали й артисти.

Місцеві синдикати об'єднуються у вищі ступні і так аж до КОНФЕДЕРАЦІЇ СИНДИКАТУ відповідного фаху чи господарської галузі, яка є центральною установою для всіх синдикатів нижчого ступня. На чолі всіх 12 конфедерацій Синдикатів стоїть НАЦІОНАЛЬНА КОРПОРАТИВНА РАДА. Вона саме є тим осередком де здійснюється солідарність і співпраця окремих клас і станів нації. Ця Корпоративна Рада має в державному уряді свого міністра. Існування такої корпоративної системи усуває й потребу існування партій, які мають своїм завданням захист інтересів відповідної класи чи стану. При фашизмі захищають найбільше ці інтереси чи то хліборобів чи робітників їхні хліборобські, робітничі чи інші Конфедерації Синдикатів.

Самая державна організація виглядає так: На чолі держави стоїть ГОРОЛЬ, який уособлює маєстат держави. В дальшому позначається виразний монополічний вплив фашистської партії на ціле кермування і на цілу систему державного будівництва. Органи фашистської партії є в дійсності державними органами. Вища Фашистська Рада є зверхною партійною і державною установою а її провідник (ДУЧЕ) є рівночасно головою уряду. Побіч Вищої Фашистської Ради встановлено також і відповідну систему парламентарної репрезентації, але зовсім відмінну, як у всіх інших державах. Парламент поділяється на дві палати вищу і нижчу. Членів вищої палати призначає доживотно король, третину з них висувують від себе конфедерації синдикатів. Членів нижчої палати обирають народним плебісцитом. Кандидатів до неї висувують у відповідному, встановленому законом відношенні і кількості конф. синдикатів, як також наукові установи. З цих кандидатів Вища Фашистська Рада вибирає тих, кого уважає за можливе допустити до парламенту, а виборчі реєстри дає ще на голосування управненому населенню держави. Нижча влада на місцях, подібно до вищої у залежності від відповідних місцевих органів фашистської партії.

При ідеологічно програмових розходженнях у фашизмі і гітлеризмі помічаємо у обох формах державних устроїв деякі назверхні подібности. Московський комунізм поставив на чолі державного урядування лише одну компартію, яка здійснює, мовляв, доручену їй пролетаріатом місію. Існування інших партій, громадянські свободи, воля преси, зборів — все це скасоване. У ССРСР кермування державою опиняється в руках організованої меншости, яка не питає волі народу і панує над ним, над більшістю. Так само і фашизм заперечує як і комунізм засади парламентарного народовластя (демократії), виходячи із засади „не кількість а якість“ при владі. Він твердить, що цілий нарід не є здібний брати участі у кермуванні державою, творити духові і суспільні вартості.

ети, кермувати суспільним життям може тільки активна політично творча організована меншість кожної нації. Такою організованою активною меншістю є фашистська партія, завданням якої є об'єднувати, виховувати і вводити в

політичне життя цю **здібну й волеву меншість**, яку виокремлює із себе у процесі свого життя і праці — більшість, маса. Так само заборонені у фашистській партії, свобода преси і т. п., бо фашизм вірить, що тільки ті люди, які є у фа-

шистських рядах є одиноким творчим елементом нації, тому й фашистська партія має право на встановлення своєї диктатури, виключної влади. Одне це тільки назверхні подібності, в суті самій обі ці диктатури цілковито різні.

НАЦІЯ найвищий життєвий організм

I. Людина нерозривною частиною нації

Життя не знає людини відокремленої від інших людських одиниць, як то перазпиється в байках. Кожна людина приходить на світ і діє серед якоїсь спільноти, серед якоїсь окремої і по всій духовній, фізичній і історичній природі самостійної суспільності. Людина приходить на світ не як абстрактна „людина“, але як українець, москаль, поляк, німець т. д. І цей факт, що людина приходить на світ і діє на певному точно означеному суспільному ґрунті, визначає й диктує цій людині **всезагально напрям її власного особистого життя**. Ця людина як твір окремого національного ґрунту стає нерозривною його частиною. Враз з таким в своїй суті однорідними „людьми“ **творить окремий природний організм, творить націю**: українську, німецьку і т. п. Нація є **найвищою формою життя**. Немає людини поза нацією. Нація є організм, що має власні шляхи розвитку, власні шляхи життя. І життя нації як цілості надає зміст життю кожної окремої людини. Людина для якої нація є джерелом її власного особистого життя **творить своїми кожночасними чинами історію своєї нації і продовжує її**. Живуче покоління кожного історичного моменту є тільки часовим перемиком, уособленням і співтворцем життя нації, яка є **найвищою і вічною цінністю**. Завданням кожного покоління є саме змагатися за те, щоби закріпити й розбудувати цю основу, з якої воно взяло початок свого життя. Тому ніякі, так звані класові партикулярні, чи навіть особисті згляди не можуть кермувати чинами поодиноких клітин національного організму. Бо їх здавалосьби „особисті“, „класові“, чи „групові“ інтереси є нерозривно зв'язані з життям організму, в якому вони мають своє місце і в якому сповнюють якусь функцію. Коли згинув би їх організм, згинули б очевидно й вони самі.

Завдяки цій органічності національної організації існує потрібна гармонія в її внутрішній поодинокими її членами. Тут зустрічаємося саме з проблемою **проводу нації**, який є чинником, що **надає напрям її розвитку**, дбає про збереження і посилення сили і могутності нації, є носієм її ідеї.

Провід, еліта нації — це звичайно невеликий гурт людей, що своєю сильною волею, сильним характером, духовними цінностями, відданістю службі ідеї нації вибиваються зпоміж всіх інших одиниць суспільства. І якість проводу, національної еліти, у великій мірі узаалежена від моральної вартості загалу на-

ного суспільства. Бо ж він не з'являється десь ось так механічно із зовні, але якраз є **витвором одного середовища, життя і творчості загалу суспільної організації**.

Провідну меншість нації творять її найкращі одиниці, що **провадять націю по її життєвому шляху до розросту, до перемоги, до панування**. Тому провід не вибирається, не настановлюється, але він сам, завдяки своїм внутрішнім творчим **вартостям**, завдяки заправленому у життєвому змагу, викарбованому характерові і волі **проводить цілість життя нації, вибивається сам на її чолі**.

Оцей гурт людей остає проводом до того часу, доки зуміє бути **в посіданні потрібних вимог провідника**. Коли він їх втрачає, автоматично перестає ним бути, а на його місце приходять елементи нові, **здоровіші, кращі**. Така можливість зміни проводу нації забезпечує його **безперервну свіжість, доповнювання новим здоровим елементом**, який виокремлюється в суспільному середовищі, зріст його якості, що **спричинює зісilenня цілого національного організму**, його кращу життєву спроможність, його **політичну ціль**. Бо обличчя життя нації узаалежене в першій мірі від **сили його провідної верстви, національної еліти**. Коли вона позбавлена здібності успішно вести цілість життя нації, тоді вона слабне і піддається діянню зовнішніх чужонаціональних сил, що роблять її предметом свого панування. Нація з **володаря стає рабом**.

Як відомо, для повного розвитку національного організму потрібна як найбільша оповзучість не тільки проводу

і широкого загалу її членів, але у великій мірі **всіх верств суспільства поміж собою**. Ці верстви, класи, стани, чи як то ще їх не називають, повстають **наслідком різносторонності життя нації**, розбудови усіх ділянок її життя. І тому існує стан селянський, ремісничий, робітничий і т. д. Всі вони витворюють різні вартості, що **конечні для підтримання і посилення життя нації**. І ці верстви, суспільні класи, об'єднані ідеєю своєї нації, становлять разом **одну цілісну одиницю**, їх не можна розглядати кожною зокрема, але завжди як **частину нерозривної цілості**. Інтереси поодиноких верств є **підпорядковані загальнонаціональним інтересам**, є кермовані проводом нації, яка містить в собі **найкращі людські елементи, без огляду на їх класове походження**, яка споєна ідеологією внутрішньої сили і могутності нації, стоїть на її чолі. Звідси випливає вимога **соціальної справедливості, значить усунення економічного визиску одної класи другою**. Бо вони спричиняють міжкласові тертя, які доводять до **ослаблення внутрішніх сил нації і роблять її менш відпорною** назовні при зустрічі з чужими національними організаціями. Проте належне місце одиниці в суспільстві ріднація її **моральної вартості**, те, у якій мірі **ідея нації стала його власною ідеєю**, ріднація більше або менше **почуття відповідальності за долю і майбутнє цілої нації**. Тільки такий підхід доводить до **правильного наладнання внутрішніх справ нації і охоронення її від внутрішніх хороб**, що доводять до **ослаблення її життєвої відпорності**, а в слід за тим до **цілковитого упадку самостійного існування**.

II. Закони життя нації

Національних організмів знає життя багато, а всі вони живуть, ростуть, поширюють число своїх людських одиниць; всі вони опановані **волею до самостійного існування і до створення для себе найкращих умов для повного виявлення усіх творчих, духовних і фізичних сил нації**. Тут саме приходить до **перехрещування стремління інтересів поодиноких національних організмів**, що доводять їх до **беззастановної боротьби за престиж, за вартості, за панування**. У висліді такого стану річей одні нації, **сильніші, душі, витриваліші** перемагають, отже ростуть, міцніють і панують, інші зновже **слабші і менше відпорні** попадають в стан **поневолення і стають предметом панування перших**.

Так отже **безперервне змагання за**

існування, за буття, розріст і панування є одною із основних функцій життя нації.

Про внутрішню силу національного організму, як теж про його спроможність подолати тверді життєві вимоги, про місце серед націй — **панів — рішає його характер**. Для прикладу як великий вплив має характер нації на її життя, творчість, історію, панівну і рішачуючу роллю у житті людства, варто пригадати хочби **могутній Англії, яка завдяки здоровому світовідчуванню і непереможній волі виявити назовні всі свої життєві спроможності — панує над великою частиною світа**. Один із дослідників людського життя твердить, що ця експанзивна сила англосаксонців (англійців і американців)

кріється у їх характері, якого основними чертами є: первісна воля, подібна може тільки до волі старинних римлян, що завдяки їй створили величезну римську імперію, непогамована життєва енергія, безприкладно велика ініціатива, безоглядне панування над самим собою. стихійне відчуження потреби самостійного, ніким необмеженого життя, піднесене аж до скрайньої нетоварищескості у відношенні до чужинців, могутня активність, усталена здорова життєва мораль, виразне і сильне почуття обов'язку, погорда всім чужим, у відношенні до чужинців обов'язують інші моральні цінності, які рівнозначні з правом сили.

Ці всі прикмети характеру здобули англіїці і подібні до них народи у безнастанній боротьбі зі силами, що стояли на перешкоді їхнього життєвого шляху. І не дивно, ця мала горстка англіїців ще сьогодні (здається, що ще довго у майбутності), панує над двісті п'ятьдесят мільйонами гіндусів, або по давній Рим панував майже над цілою Європою і над територіями Африки і Азії.

Так отже життя — це безнастанний рух, змагання між поодинокими націями, це боротьба різних національних ідей — за перше місце у справах цього світа. Ідея нації тоді набирає ре-

ально-політичної сили, коли вона переїде у свідомість як найширшого загалу членів нації. Тоді ідея нації має вірних своїх носіїв, які все що роблять, роблять в її імені а тим самим і в своєму власному.

Поводження у життєвому змагу належить завжди до тих, що вірять. Учені й винахідники творять культуру і цивілізацію, але тільки фанатики ідеї творять історію. Їхні ідеї і калічі навіть зпоза гробу формують і виховують душі сьогоднішні та живучі і тих що мають ще прийти.

Національні організми не тільки ростуть і панують, але теж й нидіють, а згодом і зовсім загивають. Це діється тоді, коли поступово паде їх характер. Національний організм олановує тоді хароблива потреба спокою, утеча перед труднощами життя, вдоволення малим і кволим, заник волі, трусливість і т. д. і т. п. Тоді нація, позбавлена здорового характеру, моральних цінностей, що були для неї джерелом сили і життєвого розгону, перестає нею бути і силою напорю зовнішніх, чужих сил стає предметом панування других, сильніших націй. Прикладом цього може послужити нам доля провансальців, що втопилися зовсім у французькому морі і стали його невідлучною, органічною частиною. Сьогодні вони відомі тільки

з цього, що в минулому мали високо-розвинену культуру, освіту, народний побут і т. п. Мимо таких окремішностей, вони як нація згинули, бо, вдоволявшись культурними і цивілізаційними здобутками, затратили аспірації до самостійного політичного існування, покинули поле бою з ворожими силами, що пригтовали загладу їхній національній окремішності.

Хто хоче опинитися на поверхні життя, той мусить здорово відчувати і розуміти основні закони життя, право сили й боротьби.

До Передплатників!

Одержавши це число кожен передплатник «Пробоем» повинен у найкоротшому часі вирівняти залеглу і прислати нову передплату, щоби тим уможливити появу дальших чисел «Пробоем».

До коьпортерів залучуємо окреме письмо.

АДМІНІСТРАЦІЯ «ПРОБОЕМ».

Сини Холодного Яру

ЮРІЙ ГОРЛІС-ГОРСЬКИЙ

„Воля України — або смерть!“, так написали вони на своєму прапорі. І не зломали свого слова.

Майже чотири роки точилася жорстока, нещадна боротьба Холодного Яру з білими і червоними москалями. Наближалися і віддалялися фронти, зачиналися і закінчувалися війни, а воєнки „Холодноярської республіки“ (як зі злостью величали вороги тих кілька сіл) — не знали ні відступу, ні миру.

Козацькі села, над якими витав дух Хмельницького і Залізняка, в яких не вмерли легенди про давню боротьбу і славу, які заступали колись Орді лоругу на Україну — не корилися новітній орді зі Сходу.

Іх силою був воскресний війовничий дух предків, єдність і віра в перемогу.

Іх єдиним союзником були ліси порізані непроходимими ярами і горами, які вірно ховали своїх і усміхалися смертю до ворога.

Та не сила було втриматися серед ворожого моря, коли ворог замирившись на фронтах — кинув свіжі сили на Холодний Яр.

Змучені села, поклавши в боротьбі сотні жертв кожне, спалені червоною ополою — одно за другим покидали боротьбу.

Та ще довго в лісах розсипалися стріли. Ще довго ті, що не мали тут або відреклися для боротьби хати і родини — не давали ворогові спокійно панувати і гинули лицарською смертю зі зброєю в руках.

Про ту боротьбу та її лицарів, над Тясмином, Дніпром і Россою склалися легенди, які заступили ті, про Хмельницького і Залізняка, Харьку і Кривенку.

Іх иишком оповідають батьки дітям. Іх жадібно слухають ті, чії батьки заги-

нули під прапором Холодного Яру. Про ту боротьбу мало знають за червоною межею, бо мало за нею її свідків. Вони сплять вічним сном в Холодноярських лісах, під Суботовим і Чигириним, в пісках Дніпрового побережжя, в степах Херсонщини, та кладовищах Чека в Смілій, Черкасах, Києві, — не сплямивши свого прапору.

Про кількох з них хочу оповісти. РАСИЛЬ ЧУЧУПАКА — перший отаман Холодного Яру. Син бідної, але свідомої селянської родини з с. Мельників, яка в боротьбі склала до стіп батьківщини життя п'ятьох орлів-синів.

Сільський учитель, Хорунжий військового часу, він на двадцятитомому році життя обняв провід в боротьбі рідних околиць з ворогом. Гарний, ясноокий стрункий юнак — своєю шпирістю, відвагою і козацькою йдачею легко корив серця і ровесників і сивих дідів. На провесні 1920 року його з невеличкою групою оточила ворожа кіннота на лісничівці „Кресельці“.

Вискочивши на коня, отаман з ручного кулемета розігнав ворожу лаву з боку гори покритої густими корчами і крикнув, щоби хлопці тікали в розсип в той бік. Сам теж пустився в тім напрямку, стримуючи кулеметним вогнем ворога.

Коли вже вискочив на гору, його кобила „Зірка“ нагло знатурилася і потягла назад до ворожих коней. Кулемет засікся. Хлопці не могли рятувати, бо були далеко один від другого і за кожним гналося кільканадцять ворожих кіннотників.

Оточений ворогами отаман, кинув в корч кулемет, печатку полку Холодного Яру, портфель з документами, світлянами і листами.

Піднявшись на стремених — крикнув так, що почули і товариші і на лісничівці.

— „Готуй нових борців, Холодний Яр!“ і стрілив собі в скрань з револьвера.

Поховали його на Мельничанському цвинтарі. Викинутих перед смертю рі-

чей, вороги не зауважили. Їх знайшли і принесли до штабу дівчата з Кресельців.

ПОСИП ОРОБКО — січовий стрілець з Галичини. Молодий інтелегентний хлопець. Попав до Холодного Яру, відбившись від УГА в кінці 1919 року.

Завжди спокійний і лагідний, зимовідважний Посип скоро полюбився Холодноярцям.

В травні 1920 року, пробоева група Холодноярців, яка складалася з 60 чоловік, зробила нічний напад на м. Новомиргород на Херсонщині, щоби забрати 400 рушниць, які большевики привезли для формування батальйону.

Напад вдался. Зброя була захоплена. Та на відворотному марші, коли змучені двома добами без сну Холодноярці, ставши на відпочинок в степовому селі, почули — оточив їх полк ворожої кінноти.

Половина групи була розположена на однім боці річки, де стояли і підводи з захопленою зброєю, а друга половина розмістилася поснідати і відпочати в хатах за річкою.

Сільце було в глибокій балці і наближення ворога не зауважили. Його і не сподівалися. Половина села була відразу занята вхідною на підводах піхотою — і відпочиваючі там тридцять чоловік не змогли навіть зібратися. Їх захоувували у себе селяни. Всю увагу ворога відтягнула на себе друга половина групи. Покинувши підводи, вона з двома ручними кулеметами „Люїса“ прорвалася через лаву кінноти і оточена двомастами ворогів, в безперерйанім бою (пішки) пройшла голим степом около восьми кілометрів до Канітанівського лісу.

Кінна атака всемеро сильнішого ворога розбилася до камінного спокою і рішучості горстки Холодноярців.

Стративши понад сорок чоловіка, чері вони більше не відважилися атакувати.

Оточивши рідкою лавою з кулеметами на тачанках, вони поливали відсту-